

Съдържание

Увод / 9

Далечното минало / 23

Земята на българите / 25

Неолитната революция / 27

Векът на метала / 39

Траките / 43

Гръцката колонизация в тракийските земи / 48

Наченки на гържавност у траките / 61

Религията на траките / 65

Траките и конфликтите в елинистическия свят / 72

Тракийските земи и Рим / 76

Разпадането на Римската империя и Тракия / 87

Бляскавите поочукани доспехи
на Българското средновековие / 91

Появата на славяните / 95

Обкованите в желязо конници / 100

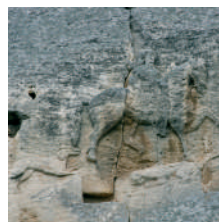
Българите в Евразия / 105

Раждане на Дунавска България / 113

Разцвет на Първото българско царство / 121

Залезът на Първото българско царство / 152

Българските земи под византийска власт / 161

Въззemanето на България / 167

България в европейските взаимоотношения / 181

Жените, бракът, църквата / 188

Временен упадък на България / 190

Управлението на Йоан Асен II / 191

- Ежедневието / 191
- Монетосечене / 194
- Залезът на Второто българско царство / 199
- Ивайло / 202
- Книжовност / 204
- Сиромашкото лято на България / 206
- Краят / 217

Под дебелата сянка на султана / 225

- Удържимият възход на Османската империя / 227
- В търсене на място под османското слънце / 235
- „Времена на тегло и нужда“ / 238
- Цената на вероотстъпничеството / 266
- Възкръсване от пепелищата / 278
- Светликът на първопроходците / 286
- Възправянето на селска България / 292
- Появата на градска България / 303
- Откриването на света / 337
- От килийното училище до Сорбоната / 337
- Новобългарската книга / 370
- Възрожденската журналистика / 386
- Нови духовни веяния / 397
- Борбата за собствена църковна организация / 409
- „Свобода или смърт“ / 419
- Кримската война / 435
- Освобождението / 458

Селската гържава 1878–1912 / 479

- Раждането / 481
- Труфилата на демокрацията / 486
- Враждебни козни на западната граница / 487
- Метежът на Сен Клер / 488
- Полагане на темелите / 492
- Избор на български княз / 496

- Демократичното начало / 498
- Недемократична интерлюдия / 501
- Освобождението и българското село / 505
- Индустрията у нас / 509
- Напредък на образованието / 517
- Българската войска / 520
- Преселвания и изселвания в българските земи / 522
- Всекидневието срещу политиката / 523
- Другата България / 535
- Съпротивата срещу Берлинския договор / 535
- Пловдив – европейски град? / 538
- Учебното дело в Румелия / 544
- Обнадеждаващи нови веяния / 547
- Гърците в областта / 550
- Ограничената демокрация на Източна Румелия / 551
- Източнорумелийската армия / 556
- Съединението / 557
- Подготовка и провеждане на Съединението / 558
- „Войната на капитаните срещу генералите“ / 566
- Миниатюрната война / 570
- Развитие на бойните действия / 577
- Самооблъщението на сръбските офицери / 586
- Как лекуват ранените през войната? / 588
- Вторият Трети март! / 590
- Българската криза / 593
- Управление на Регентството / 596
- Изборът на Фердинанд Сакс-Кобург-Готски за български княз / 599
- Звездният миг на Стефан Стамболов / 604
- Развитие на земеделието / 607
- Развитие на занаятите и фабричното производство / 609
- Пловдивското изложение / 614
- Осъвременяване на облика на градовете / 619
- Първи стъпки на висшето образование у нас / 627
- Външната политика на Стамболов / 633
- Българите извън границите на България / 639
- Подем на културния живот в Княжеството / 644
- Целта оправдава ли средствата? / 650

Увог

”

*Всички ние сте зидари на времето,
гоним сенките и хващаме водата за пълна.*

Милораг Павич.
Вътрешната страна на бялтъра
или роман за Херо и Леандър

Десетилетия наред съм изчитал с любопитство многобройни изследвания на нашата история, преди да ми хрумне да напиша тази книга. И защо се захванях с нея? История на България дал Господ! Но все ми се струва, че я няма историята, която българинът – не специалистът историк – а влюбеният в миналото на своя народ, заслужава. Не книга, която ще подхранва у него лъжлива мания за величие. Нито пък такава, която да се вайка над изтърваните шансове и окаяното ни положение днес. А история интересна, история донякъде поне честна и уравновесена, история, която да се чете като роман. Искаше ми се да нарисувам картина, по-различна от обичайно поднасяната в научните издирвания. Не съм сигурен колцина от сънародниците ни сега могат да се огледат в историческите проучвания и да кажат: „Това се отнася за мен“. История, която да не съдим с днешните ни мимолетни пристрастия, а която да обглеждаме любовно и с разбиране. Да се отдалечим от нея и да присвием очи, за да опитаме да разберем цялото, което се крие зад донейде хаотичните факти, събития и непредсказуемите действия на отделни личности.

Нещо като поантилизма на Съора, когато само от разстояние можеш да оцениш красотата на рисунъка.

Никога не съм приемал, по-скоро интуитивно, отколкото осъзнато, историческия детерминизъм. Обичайно е историкът да твърди, че случилото се е било единственото възможно да стане. Това, че даден политик е могъл сутринта да се ядоса на жена си и след това да вземе неправилно тактическо решение, може-

*Бъди философ и при нужда веднага
от Тацит таят някои цитат си
спотни –
такъв исторически поглед помага
и прави по-дълги човешките дни.*

*Бледнее обидата, стихва кошмара,
когато спокойно си каже човек,
че всъщност не днеска изля е шатара,
а в третата четвърт на ХХ-ия век.*

Валери Петров. На себе си

ло и да се пренебрегне, тъй като след известно време триумфално побеждавала правилната от историческа гледна точка тенденция. И така да е, но за хората, на които се налага да живеят в това пренебрежимо от историческа гледна точка време, последствията понякога са твърде болезнени.

През XVII в. философът и природоведец Готфрид фон Лайбниц издига идеята, че живеем в най-добрия от всички възможни светове. Вярно, че Волтер в своя „Кандид“ опитва да осмее, обругае или принизи идеята му до това, което Бахтин нарича телесна долница. На него тя може и да не му е харесвала. Историците, възпитани в духа на хегелианството, обаче я презръщат с любовна страст. Дава им възможност да представят ограничените си познания за някое конкретно явление от миналото като продукт, неизменен и затова подходящ за изследване в едва ли не чистото лабораторно обкръжение на вече станалото, на извършеното, на непроменящото се. Нищо по-чуждо за ума на историка от азбуките на химика или физика, който в своето изследване променя параметрите на средата, за да види как ще реагира обектът, как ще се променя самият той и какви промени ще въведе на свой ред в своето обкръжение.

През последните двайсетина години условията се промениха. Наголу с главата в калта бяха започнали правоверните историци марксиста. Някои си останаха там. Други изплуваха. С цената на отказа от много от истините, които бяха поддържали в писанията си, ако не винаги и в душите си. С други думи, развенчан бе, или поне не е модно да не признаваш, че не е развенчан, марксизмът. Но не е развенчан историческият детерминизъм. А той е в основата му. И бившите марксиста, и техните обвинители не го подложиха и за миг на съмнение. Своего рода извор на спокойствие, тотемна стълб, окичен със символите на връзката ни с миналото, което ни дава спокойствие в сегашното.

Докато за нас миналото е еднозначно – в своя класически роман „Трудно е да бъдеш бог“ братя Аркадий и Борис Стругацки го сравняват с еднопосочен затворен път, – то за съвременниците бъдещето е било пълно с неизвестност, та не бива с леко сърце да произнасяме